

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ

У статті висвітлено особливості оцінювання знань студентів з іноземної мови у вищих навчальних закладах Польщі. Схарактеризовано оцінювання навчальних досягнень польських студентів з іноземної мови з чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма. Зазначено форми та мету тестових завдань для оцінювання знань з іноземної мови. Також було проаналізовано такі інновації в оцінюванні навчальних досягнень польських студентів з іноземних мов, як самооцінювання, використання ІКТ та портфолійне оцінювання.

Ключові слова: оцінювання, мовленнєва діяльність, самооцінювання, використання ІКТ, портфолійне оцінювання, Польща.

Постановка проблеми. Проблема оцінювання навчальних досягнень студентів розглядається в сучасній науці здебільшого з погляду визначення ступеня засвоєння ними знань, умінь і навичок відповідно до вимог навчальних програм, як процесу, що «відбувається постійно: під час роботи на заняттях, спостереження за навчальною діяльністю студента, аналізу відповідей, виконання різних робіт. Рівень досягнутих успіхів визначається оцінкою, яка трактується, передусім, із позиції стимулу до навчання» [1, 21].

Аналіз актуальних досліджень. Зазначена вище проблема є предметом дослідження багатьох зарубіжних та українських науковців. Так, С. Деркач досліджувала питання оцінювання в контексті професійної підготовки вчителів англійської мови в Польщі; С. Касьянова – у рамках реалізації Болонського процесу в Польщі; Р. Мушкета – у процесі підготовки вчителів фізичного виховання в Польщі до оцінювання навчальних досягнень учнів; Ю. Федорик – у контексті досягнень і протиріч реформ польської освіти тощо. Польські дослідники А. Брежінська, Б. Гловацка, А. Дебські, К. Чеков та ін. також не залишилися осторонь розв'язання проблеми оцінювання знань студентів в умовах євроінтеграції.

Мета статті – висвітлити особливості оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземної мови у польських вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою навчальної діяльності в університетах Польщі є оцінювання навчальних досягнень студентів. Інноваційним у цьому контексті є те, що вищі навчальні заклади намагаються не застосовувати спрощені методи діагностики знань. Перевага надається комплексним системам, які забезпечують об'єктивність оцінювання прогресу та здобутків студентів і водночас розвиток їх мотивації діяльності впродовж усього періоду навчання.

Після впровадження Болонської системи альтернативою традиційній системі навчання й оцінювання успішності студентів у вищих навчальних закладах Польщі стала модульно-рейтингова система оцінювання, яка дедалі більше базується на концепті формувального оцінювання. Вона полягає в тому, що робота студента над опануванням кожної навчальної дисципліни оцінюється в залікових балах, сумою яких визначається рейтинг.

Модульно-рейтингова технологія навчання передбачає введення рейтингового оцінювання навчальної діяльності студентів для об'єктивного визначення рівня підготовки студентів на певному етапі навчання. Модульно-рейтингове оцінювання проводиться в письмовій, письмово-усній, усній формах або автоматизованими навчальними комп'ютерними системами. Особливості модульно-рейтингового оцінювання:

– зацікавленість студентів у отриманні високої оцінки, особливо тих, хто має високий рейтинг із попередніх модулів;

– посилення мотивації навчання, самостійної роботи, самооцінювання й самокоригування знань і вмінь [2].

Модульно-рейтингове оцінювання проводиться за навчальним матеріалом, розподіленим на модулі згідно з навчальним планом та індивідуальним навчальним планом студентів. Письмовий компонент модульного оцінювання є обов'язковим і проводиться виконанням контрольних завдань [3].

Оцінюючи навчальні досягнення студентів з іноземних мов, польські викладачі мають урахувати: характеристику відповіді студента (правильність, цілісність, обґрунтованість, логічність); якість знань (повноту, глибину, гнучкість, системність, міцність засвоєння, сформованість загально-навчальних і предметних умінь і навичок); рівень володіння розумовими операціями (уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо [1, 43].

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, навчальні досягнення польських студентів з іноземної мови оцінюються з чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма. Характерним для оцінювання говоріння є оцінювання усних висловлювань, що передбачає проведення бесіди викладача зі студентом. Викладач формулює запитання, а студент відповідає на них. Складністю оцінювання усних висловлювань є певна фрагментарність. Зазвичай неможливо опитати всю групу за браком часу й відповідно з'ясувати, чи всі студенти групи досягли поставлених навчальних цілей. Питання, на які відповідають студенти, стосуються лише певних фрагментів опрацьованого на занятті матеріалу. Характерними є дві жанрові групи запитань: безпосередні запитання, які потребують від студента відтворення матеріалу по пам'яті, і проблемні запитання, пов'язані з інтелектуальною рефлексією та складними розумовими й практичними операціями. У

такому разі викладач вимагає від студента докладних і аргументованих відповідей, тобто таких, у яких, крім фактів, подається їх відповідна наукова інтерпретація [4, 8–14].

Письмові завдання – це, насамперед, домашні роботи, а також невеликі письмові роботи, які виконуються в аудиторії. Чим частіше й ретельніше контролюються домашні роботи, тим систематичніше та старанніше їх виконують студенти. Процес оцінювання дає змогу викладачеві з'ясувати правильність змісту й обсяг домашніх робіт. Проте не лише домашні роботи й завдання, запропоновані викладачем у вигляді коротких тестів, можуть бути об'єктом оцінювання вмінь і навичок студентів. Усні відповіді та контрольні роботи, що виконуються студентами в аудиторії під час повторення та закріплення навчального матеріалу, дають викладачеві найбільшу впевненість у самостійності їх виконання студентами. За умови оцінювання тільки домашніх робіт і коротких тестів, без обліку рівня всіх складових комунікативної компетенції та чотирьох видів мовленнєвої діяльності, процес оцінювання буде неповним, не відповідатиме реальності, на що звертає увагу більшість викладачів технічних університетів [5].

Як відомо, аудіювання й читання – рецептивні види мовленнєвої діяльності. Форми перебігу рецептивних процесів є внутрішніми, експліцитно невираженими, на відміну від говоріння або письма як продуктивних видів мовленнєвої діяльності, що мають зовнішній характер вираження. Предметом аудіювання й читання є чужа думка, закодована у фонетичних або графічних засобах. Продуктом аудіювання й читання виступає розуміння прослуханого або прочитаного тексту, а результатом є реакція людини на прослухане чи прочитане. Перевірка у студентів цих навичок передбачає: розуміння ними основного змісту, сприймання аргументації; розпізнавання думки мовця; розуміння фактичної інформації, інструкції та її виконання; розуміння, коли звертаються по допомогу; уміння слідувати за змістом тексту, розпізнавати й розуміти висловлювання чийогось погляду, вражень, порівнянь, уподобань, невдоволення, вибачення тощо; розуміння привітання, висловлення згоди або незгоди; ідентифікацію наміру мовця, знаків його невпевненості, розуміння або нерозуміння [там само].

Питання оцінювання підготовленості читання з розумінням змісту тексту зазвичай зводиться до проблеми оцінювання ефективності тихого читання. Голосне читання, як перший етап підготовленості читання, є тільки введенням до роботи над підготовленістю читання, буває також формою роботи над вимовою, ритмом та інтонацією. Оцінювання підготовленості читання з розумінням змісту передбачає такі вміння: розрізняти графічні знаки, розуміти вирази та граматичні структури; розуміти головну думку прочитаного тексту, виділяти головну ідею прочитаного, розуміти думку, підпорядковану головній ідеї тексту, розуміти докладну інформацію, подану в

почутому тексті; відшукувати конкретну, потрібну слухачеві інформацію, наприклад, факт, прізвище, цитату, визначати вид тексту, розуміти намір автора, сприймати логічну структуру тексту і його будову.

Встановлено, що в процесі оцінювання знань іноземних мов ураховується також уміння студентів користуватися підручниками. Уміння вчитися найчастіше доповнюється вміннями читати, подавати короткий зміст твору, складати план, робити переклади, вживати відповідні граматичні форми.

Характеризуючи оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземних мов, необхідно наголосити на активізації запровадження таких форм поточного оцінювання, як усні опитування на практичних заняттях за питаннями поточної та попередньої тем; невеликі контрольні роботи, які проводяться на початку практичного заняття; експрес-тестування за основними питаннями тем курсу, яке може проводитися на початку, у ході чи в кінці практичного заняття; оцінювання рівня виконання письмових домашніх завдань; оцінювання ступеня активності студентів і якості їх виступів та коментарів під час проведення дискусій [3, 36–44].

Знання студентів з іноземних мов у польських вищих навчальних закладах оцінюються також на основі дидактичних тестів. Розробляючи такий тест, польські викладачі й науковці продумують його, складають план, формулюють відповідні запитання, доручення. Кількість завдань у тесті залежить від теми матеріалу, від часу, відведеного на перевірку навчальних досягнень студентів [6, 43–50]. Застосовують такі форми тестових завдань:

- тестові завдання закритої форми – містять кілька відповідей, з яких необхідно обрати одну правильну;
- тестові завдання відкритої форми – передбачають вільні відповіді тих, хто тестується, без пропонування варіантів відповідей.

Тестування знань іноземної мови студентів використовується з такою метою:

- для вхідного (базового) оцінювання;
- для поточного оцінювання;
- самостійного оцінювання студентами своїх знань;
- для допущення студента до вивчення нового модуля (теми);
- для рубіжного (підсумкового) оцінювання [7, 19–24].

Систематична перевірка ступеня засвоєння знань і вмінь з іноземних мов студентами дає змогу швидко виявити труднощі, а також констатувати успіхи, особливо здібних студентів, яких потрібно підтримувати.

До інновацій в оцінюванні навчальних досягнень польських студентів з іноземних мов можна віднести: самооцінювання, використання ІКТ, портфолійне оцінювання.

Самооцінювання, що ґрунтується на концепті формувального оцінювання, сьогодні є важливою складовою самостійного навчання й самоактуалізації особистості. Польські педагоги переконані, що оцінюючи власні знання, студенти краще усвідомлюють свої успіхи та проблеми в навчанні. Такий вид оцінювання позбавлений авторитаризму й дає змогу переорієнтувати навчальний процес на розвиток особистісних якостей і здібностей студента. Самооцінювання, на думку польських викладачів, є необхідним для отримання успіху у вивченні іноземних мов. Насамперед, воно ґрунтується на принципах, які визнаються студентами, і здійснюється за критеріями, що викликають почуття задоволення щодо власного вдосконалення. Усілякі форми зовнішнього «розрахунку» сприяють пасивному становищу та неприйняттю відповідальності за досягнуті результати. І навпаки, регулюючи власний процес учіння, студенти краще використовують теоретичне навчання, чіткіше визначають потребу в доповненні своїх знань. Істотною перешкодою в самооцінюванні може бути пасивність, пов'язана з нестачею відповідних знань, умінь і переконань про доцільність такої форми самоосвіти. Виділяють зазвичай три етапи самооцінювання: 1) самоспостереження, 2) оцінювання (думка), 3) результати (пропозиції). Усі етапи потребують відповідного розпізнавання, тренінгу (вправність) і особистого досвіду формування індивідуальних мовних навичок. Істотним є реальність самооцінювання, забезпечити яку можна лише тоді, коли студент знає цілі, критерії та сподівається справитися зі своїми завданнями [8].

Найпоширенішим видом самооцінювання студентів є тестування з використанням ІКТ. Як свідчить досвід, завдяки використанню комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземних мов з'являються резерви навчального процесу, особистості студента; збільшуються дидактичні можливості викладача [9, 11].

Важливим засобом оцінювання в польських навчальних закладах стає Портфоліо. Портфоліо – це зібрання студентських робіт, що відображають прогрес студента у вивченні дисципліни (портфоліо розвитку) або зразки кращих робіт студента (демонстраційне портфоліо). Цінність портфоліо в оцінюванні полягає в розмаїтті видів зібраних даних, які становлять основу для винесення судження про рівень студентського навчання. Портфоліо може продемонструвати:

- прогрес у навчанні студента за певний період;
- найкращу роботу студента на певному етапі;
- розвиток навичок самооцінювання;
- індивідуальний рівень і темп навчальної діяльності;
- стан успішності для батьків та інших зацікавлених осіб;
- рівень співпраці викладача і студента.

Основне призначення студентського портфоліо – поліпшити успішність, оскільки воно допомагає студентам стати більш відповідальними за власну навчальну діяльність. Портфоліо передбачає активну участь студентів у відборі зразків робіт, в оцінюванні їх якості, аналізі виконаних робіт, у веденні матеріалів портфоліо та їх оцінюванні [10].

Висновки. Отже, портфоліо є формою автентичного оцінювання освітніх результатів, досягнутих студентом у процесі навчання, творчого, соціального та інших видів діяльності. Істотного значення портфоліо надає плануванню й оцінюванню студентом своїх освітніх результатів [там само]. Проте до підсумкового оцінювання рівня володіння іноземними мовами на базі мовного портфоліо найчастіше вдаються ті студенти технічних університетів Польщі, які збираються продовжувати навчання в іншій країні або для яких складання мовного портфоліо є необхідним для подальшого успішного працевлаштування.

Отже, правильне оцінювання, як переконані польські вчені, може спонукати студентів до досягнення навчальних цілей курсу, заохочувати до більш інтенсивної навчальної діяльності та оперативно надавати відомості про результати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Konarzewski K. Ocenianie opisowe – diagnoza i motywacja / K. Konarzewski. – Warszawa, 2008. – 51 s.
2. Rau K. Ocenianie opisowe a rozwój studentów / K. Rau, I. Chodoń. – Poznań : Oficyna Wydawnicza G&P, 2009. – 58 s.
3. Głowacka B. Ocena umiejętności studentów na poziomie wyższym / B. Głowacka. – Warszawa : PWN, 2007. – 65 s.
4. Wrotkiewicz L. Przedmiotowy system oceniania / L. Wrotkiewicz. – Kraków, 2006. – 34 s.
5. Ziolo B. Metody kształcenia języków obcych / B. Ziolo // Edukacja w Europie. – 2009. – № 3. – S. 4–11.
6. Kordziński J. Testy osiągnięć. Podstawowe pojęcia i techniki obliczeniowe / J. Kordziński. – Warszawa, 2009. – 87 s.
7. Brzezińska A. Ocena opisowa ulepszoną metodą oceniania w edukacji wyższej / A. Brzezińska, E. Misiorna. – Poznań, 2008. – 36 s.
8. Aleksandrak E. Autoewaluacja studentów na lekcjach języków obcych / E. Aleksandrak. – Warszawa, 2006. – 47 s.
9. Gajek E. Wykorzystanie komputerów i programów multimedialnych w nauczaniu języków obcych (na przykładzie języka angielskiego): podstawy teoretyczne i badania eksperymentalne : rozprawa doktorska / Elżbieta Gajek. – Warszawa, 2007. – 371 s.
10. Council of Europe. Language Passport. European Language Portfolio. – Strasbourg : Council of Europe, Modern Language Division, 2000. – 13 p.

РЕЗЮМЕ

Загоруйко Л. А. Особенности оценивания знаний студентов по иностранному языку в высших учебных заведениях Польши.

В статье освещены особенности оценки знаний студентов по иностранному языку в высших учебных заведениях Польши. Охарактеризовано оценивания учебных достижений польских студентов по иностранному языку из четырех видов речевой деятельности: аудирование, говорение, чтение и письмо. Указано формы и цель

тестовых заданий для оценки знаний по иностранному языку. Также были проанализированы такие инновации в оценке учебных достижений польских студентов по иностранным языкам, как самооценка, использование ИКТ и портфолийное оценивания.

Ключевые слова: оценивание, речевая деятельность, самооценка, использование ИКТ, портфолийное оценивания, Польша.

SUMMARY

Zagoruiko L. The peculiarities of students' foreign languages knowledge assessment in higher educational institutions in Poland.

The peculiarities of students' foreign languages knowledge assessment in higher educational institutions in Poland have been revealed in the article. The assessment of Polish students' achievements in foreign languages in such four types of speech activities as listening, speaking, reading and writing has been characterized. The forms and aim of tests for assessment of students' knowledge of foreign languages have been mentioned. Also such innovations in the assessment of Polish students' academic achievements in foreign languages as self-assessment, the use of ICT and portfolio evaluation have been analyzed.

The author notes that after the implementation of the Bologna system the module-rating system of assessment has become the alternative to the traditional system of students' achievement assessment in higher educational institutions in Poland. Among the peculiarities of the module-rating system of assessment the author stresses on the students' interest in receiving high marks, especially those who have a high rating from the previous modules and enhancing learning motivation, self-study and self-assessment of knowledge and skills.

Describing the assessment of students' academic achievements in foreign languages, the author stresses on the introduction of such forms of assessment, as oral questioning on workshops from current and previous topics; small tests, conducted at the beginning of the practical class; testing for basic themes of the course; assessment of the written homework; assessment of the degree of students' activity and the quality of their presentations and comments during the discussion.

The author proves that systematic checking the level of students' knowledge and skills in foreign languages gives the opportunity to identify the difficulties and state their successes, especially in talented students who need support.

Key words: assessment, speech activity, self-assessment, the use of ICT, portfolio assessment, Poland.

УДК 373.018.32:316.624-057.874

О. В. Кузьміна

Донбаський державний педагогічний університет

КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

В останній час з'явилися відносно нові типи погроз життєдіяльності людини: інтернет-погроза та погроза духовності. Їхня небезпека стрімко наростає, аж до погроз безпеки країни, і вимагає адекватних соціальних відповідей. Особливо небезпечні вони для підлітків у зв'язку з підвищеною уразливістю їх ще не повністю сформованої психіки. Два цих види погроз частково перетинаються й поєднуються. У статті доведено, що формування життєвої компетентності молоді взаємозалежно із впливом Інтернету й забезпечується розробкою навчально-виховних програм, які дозволяють судити про склад і зміст сформованої життєвої компетентності.